

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 693. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-drachmann14val-shoot-idm140708758065136.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

Første Bog

1.1.1

13

det kongelige Theater : på Kongens Nytorv, hvis nybygning - nu benævnt »Gamle Scene« - var taget i brug okt. 1874. - *en moderne Forfatter* : dvs. fra den naturalistiske tid som Henrik Ibsen fra 1870erne og 80erne eller de yngre københavnske som Otto Benzon. - »*Elverhøj* «: J.L. Heibergs nationalromantiske skuespil fra 1828 indtog pladsen som Det Kgl. Teaters mest spillede stykke. - *Godsejerrækker* : de større godsejere havde gerne en vinterbolig i København, hvor de og 694 deres familier bl.a. dyrkede Det Kgl. Teaters underholdende eller klassiske repertoire.

14

(*vi ville (nyde)*) : nutids flertalsform; om denne ældre grammatiske forms lejlighedsvis brug i romanen, se Efterskrift s.682f. - *saa begyndte Orkesteret* : mellemaktsmusik, se s.16, l.10. - *Haydn* : Joseph H. (1732-1809), østrigsk komponist.

16

Rafael : Raffaello Santi (1483-1520), en af renæssancens store italienske malere, - *fransk Visit* : kortvarigt besøg.

17

Hælv : halvd.

18

Danmark (...) Vænge : den ikke mindst efter 1848 populære fædrelandssang om Tyre Danebod, af Laurids Kok (1634-91), trykt første gang i Peder Syv: *200 Viser om Danske Konger, Kæmper oc Andre* (1695). - *saluterede* : gjorde honnør for el. hilste med kanonsalut. - *skuffende* : illuderende. - *Brillant* : strålende glans.

20

Torvet : Kongens Nytorv. - *Sporvogn* : normalt hestetrukken i perioden (1880erne). - *skuffe* : bedrage.

21

Holmens Kanal : se kortet s.691 ang. denne og andre københavnske og frederiksbergske lokaliteter omtalt i romanen. - *sprungen* : danset (til ende). - *Chr. Winther* : (1796-1876) opfattes her som den landlige danske sommers digter. - *ville (...) oprive (...) fortære* : nutids flertalsformer, se Efterskrift s.682f. - *Etatsraad* : titel på person i 3. rangklasse, jf. n.t.s.68.

1.1.2

22

Vorherre under Debat : evt. med genlyd af Georg Brandes' løsen, i indledningsforelæsnings til *Hovedstrømninger* nov. 1871, om at sætte problemer under debat. - *Akademiet* : her = kunsten, vel særlig den etablerede, konservative; Det Kgl. Akademi havde fra midten af 1700-t. til huse i Charlottenborg på Kgs. Nytorv. - *kvantsvis, som Holberg siger* : på skrømt; fx i Holbergs *Ulysses Von Ithatia* (1724, tr. 1725): »De slaes kvants-viis sammen«, regianvisning i 2. akt, 9. sc. - *unternehmend* : (ty.) aktivitetsberedt, rede til at

udrette noget. - *Bagtalelsens Skole* : også den danske titel fra 1788 på R.B. Sheridans komedie *The School for Scandal* (1777). - *Fileværk* : slibemaskine, knivfabrik.

23

Klopfægteri : skærmysler, klammeri, - *stive i Hætten* : stædige, dogmatiske. - *ville* : se Efterskrift s.682f. - *skabrøse* : vovede. - *Udstillingen* : Charlottenborgs forårsudstilling.

24

Pariser-Salonen : den årlige officielle kunstudstilling i Paris. - *Impressi* - *695onismen* : den moderne retning i fransk malerkunst, gerne dateret fra en udstilling i Paris 1874. - *Lionardo* : den italienske renaissancekunstner Leonardo da Vinci (1452-1519). - *Seminarisme* : halvdannelse, substansløst præk. - *en Journalist og Æsthetiker* : om modeller for denne og andre romanpersoner, se Efterskrift s.645f. - *Askov* . Askov Folkehøjskole, grundlagt 1865, var central i den grundtvigske bevægelse. - *Bjørnsons »Fiskerjenten«* : udg. 1868. Den norske digters fortællinger signalerer sammen med det førnævnte, at Nørager tilhører den grundtvigske side af Venstre-bevægelsen og måske ynder den såkaldte skolelærerlitteratur mere end de Brandes'ske gennembrudsforfattere.

25

to Mænd : se Efterskrift s.646. - *de to Augurer(s)* : augurerne i det gamle Rom tydede de tegn, der tilkendegav gudernes vilje; eksperter og vismænd. - *en garde* : (fr.) på vagt.

26

Islænder : Brynjulf er et gængs oldnordisk og nysislandsk navn. - *Gasos* : lamperne brændte med gas, jf. s.27,l.19.

28

Cliquot : en champagne. - *Treuga Dei* : (lat.) Guds fred, våbenstilstand påbudt af kirken i middelalderen. Tidligere en af forf.s ideer til romanens titel. Sml. også s.94. - *Lejdebrev* : tilladelse til fri gennemrejse el.lign. - *mod Skønhed (...)* *stræbt* : vistnok en allusion til Henrik Ibsens ord i »Ballonbrev til en svensk dame« (dec. 1870, i Ibsens *Digte* , 1871): »Thi mod *skønhed* hungre tiden«, som Drachmann har som motto for sin bog *To dramatiske Digte* (1889). - *Glutten* : spædbarnet.

29

de »lykkelige Faa« : jf. det engelske udtryk »the happy few«, egl. fra Shakespeares *Henry V* (1599), 4.akt, 1.sc., v.60: »we few, we happy few, we band of brothers«, dvs. kongen og hans tapre skare over for en talstærk fjendtlig styrke.

32

Confound it! : (eng.) pokkers også! - *Polyfem (-Tænder)* : menneskeædende kæmpe i den græske sagn verden, jf. *Odyseen* , 9. sang. - *Seid (...)* *Millionen* : fra Fr. Schillers digt »An die Freude« (1785), kendt som slutkor i Beethovens 9. symfoni (1824).

33

Blænkerne : sonderende patruljesoldater. - *Gid Pest (...)* *Huse* : »A plague a (= on) both your houses!« udbryder Romeos ven Mercutio flere gange i Shakespeares tragedie *Romeo and Juliet* (ca. 1595), 3.akt, 1.sc., da han er blevet dødeligt såret i striden mellem slægterne (»husene«) Capulet og Montague. - *Heibergs Æsthetik* : den kunstopfattelse og poetik, som J.L. Heiberg (1791-1860) udbredte gennem afhandlinger, kritik og til dels digtning, nød autoritativ status i vide kredse også efter hans død, men ansås af de yngre i 1870erne og 80erne for forældet, spekulativ, af en ugyldig idealisme. - *Allens* *696Danmarkshistorie* : historieprofessoren C.F. Allen (1811-71) havde skrevet en *Haandbog i Fædrelandets Historie* (1840), derpå en *Lærebog i Danmarks Historie til Skolebrug* (1843), der var meget udbredt. - *Bonvivant* : (af fr.) levemand.

34

Confound (...) *King* : fra den engelske kongesang »God save our gracious Queen/King« (1742) stammer disse linjer om rigets fjender: slå deres rænker itu,/ gør deres lumpne kneb til skamme,/ Gud bevare (egl. frelse) Kongen. - *Havelock* : kappe med slag uden ærmer. - *Vale* : (lat.) farvel.

1.1.3

35

Frokost : morgenmad. - *Middag* : varmt måltid midt på dagen el. hen på eftermiddagen.

36

Rheden : opankringsfarvandet uden for havnen. - *Dampernes Trafik* : til landliggerbyerne langs Øresund fra Skovshoved til Helsingør. - *Værfterne* : mindre træskibsværfter reduceredes med den tekniske udvikling efter ca. 1850.

37

næppe ville : se Efterskrift s.682f. - *Livius* : den romerske historieskriver Titus Livius (59 f.Kr.-17 e.Kr.) læstes normalt i skolens latinpensum. - *Trigonometrien* : læren om beregning af (vinkler og linjelængder i) trekanter. - *gik paa Stumperne* : kun med nod og næppe holdt den gående. - *Nihilister* : betegnelse for de russiske anarkister, der vakte opsigt i tiden såvel ideologisk som ved attentater o.a. voldsudøvelse.

39

Det Gode, det Skønne, det Sande : traditionel trehed af begreber i den idealistiske og romantiske æstetik og filosofi. - *Idealisme og Realisme* : populære begreber i forb. m. navnlig 1870ernes frontdannelser i livsanskuelse og kunst, således at idealisme gjaldt den ældre (generations) forældrende kunst, realisme den moderne, formentlig illusionsløse virkelighedsafbildning.

40

Valgcensus : formueforhold som betingelse for valgret. - *Hovedlineal* : stor, T-formet lineal. - *faa Lov til at lære Latin - og tage saa mange Examiner, De vil* : 1875 indførtes adgang for kvinder til studentereksamen og til universitetet.

42

for bedre Køb : billigere.

43

mange Minotaurer (...) *Ariadnetraad* : i den græske sagnverden kendes Minotaurus, et uhyre delvis i tyreskikkelse, der skjultes i Labyrinten i Knossos på Kreta og hvert år som offer fordrede 7 unge mænd og 7 unge kvinder fra Athen. Minotaurus blev fældet af Theseus, som fik 697 hjælp til at finde ind i og ud af Labyrinten af kongedatteren Ariadne: hun forsynede ham med det garnnøgle, hvorfra han trak den vejvisende og frelsende »Ariadnetraad«. - *Halv-Verdenen* : (af fr.: demimonde) den dyrere del af de prostituerede. - *impertinente* : næsvise.

1.1.4

44

ovenpaa : sporvognene havde to etager. - *kullede* : nøgne, prunkløse. - *Katzenjammer* : (af ty.) tømmermænd. - *Postament* : sokkel. - *den borgerlige Konge* : H.V. Bissens statue (1858) af Frederik VI (1768-1839), konge fra 1808, men regent fra 1784 pga. faderens sindssyge.

45

Guldaldertid : denne benævnelse af litteraturperioden i beg. af 1800-t. i analogi med den romerske litteratur under Augustus var vistnok ny omkr. 1890. - *Øhlenschläger(s)* : Adam Oehlenschläger (1779-1850) boede i sin barndom og første ungdom på Frederiksberg og havde også i sine senere år en bopæl her (Fasangården). - *Vi alene vide* : den alm. forkortende gengivelse af Frederik Vis erklæring 1835, forstået som

hævdelse af den absolutte autoritet. - *Ewald* : digteren Johs. E. (1743-81). - *fræk Fortrolighed* : i digtet »Til Sielen. En Ode« (tr. 1780) hedder det: »Blussende ved det Leer, som du kryber i,/ Væmmed ved Vrimlets frække Fortrolighed,/ Opsvinger du dig, vild, utretted,/ Hoit, som en springende Hval mod Solen.« (str.13). Johs. Ewald: *Udvalgte digte* v. E. Kielberg og K. Ravn (*Danske Klassikere*) 1998, s.98. - *Sippschaftet* : (af ty.) det familiære slæng.

46

slaa Trommen (...) Marketendersken : oversættelse af begyndelsen af Heinrich Heines digt »Doktrin«, det første i afdelingen »Zeitgedichte« i hans *Neue Gedichte* (1844), jf. Efterskrift s.658. - *Sorti* : afgang, egl. ved at forlade scenen.

47

Frakker : jakker. - *Kristiern den Anden* : (1481-1559), dansk konge fra 1513, fordrevet 1523, fængslet efter sin tilbagekomst 1531 og død i fangenskab. - *Titan* : egl. medlem af græsk gudeslægt; på 1890-dansk: overmenneske. - *Vue(r)* : vision. - *Elskerinde* : Dyveke (jf. s.48, 1.2), som Chr. II havde mødt i Bergen og gjorde til sin kæreste; død 1517, muligvis forgiftet af stormanden Torben Oxe, som kongen lod henrette. - *Kone* : Chr. IIs hustru, den ostrigskfødte og nederlandsk opdragne dronning Elisabeth el. Isabella (1501-26). - *Raadgiverske* : Dyvekes mor, Sigbrit Villumsdatter, f. i Holland, var en indflydelsesrig rådgiver for Chr. II, særlig i den økonomiske politik. - *d\$ i Fængslet* : Chr. II døde ikke i fangenskab på Sønderborg Slot, men i arrest i Kalundborg 1559. - *niende Akt* : en velbygget tragedie har 698 normalt ikke over 5 akter. - *Makulaturen* : skidt (egl. om kasseret trykt papir el. tarvelig emballage).

48

Hvergarn : hjemmevævet el. tarveligt stof af hørgarn og uld. - *sammensat* : kompliceret og navnlig i moralsk henseende ikke entydig, i modsætning til den alm. figurtegning i det romantiske repertoire. - *Trauerspiel* : ty.: sørgespil (som fx Schillers). - *Gretchen* : den kvindelige hovedperson i Goethes *Faust, I* (1808), se Efterskrift s.655-57. - *Doktor Heinrich Faust* : se Efterskrift s.655f. - *Skudsmålsbog* : moralske omdømme; fra 1832 til 1921 skulle en skudsmålsbog følge et tyende; den indeholdt oplysninger om person- og tjenesteforhold. - *Dr. Faustus* : den latinske navneform af Faust; medens Faust på tysk betyder 'næve', betyder det latinske faustus 'lykkelig'.

49

det Evigt Kvindelige : udtrykket fra de sidste linjer af Goethes *Faust, II* (1832), v.12110f.: »Das Ewig-Weibliche/ Zieht uns hinan«, Det evigt kvindelige drager os opad. - *uden Nerve* : slapt. - *Iarmoyant* : (af fr.) tårevædet. - *Allons* : (fr.) lad os gå. - *Lass die Musik (...) - drum!* : »Lad musikken lyde! Formér geledderne påny! Trom-trom!« Citatet ikke identificeret.

50

Pusterthal(er-Sopran) : i de sydtirolske Alper.

1.1.5

50

Poesien (...) Menneske : jf. den traditionsrige forestilling (fra Platons dialoger *Ion* og *Phaidros*) om digtevirksomheden som en irrationel, hellig besathed.

51

Rus : nybagt student, førsteårsstuderende. - *renommeret* : bekendt, berøgt. - *Elysium* : navnet på det lyse, paradisiske dødsrige i græsk mytologi; om Drachmanns model for etablissementet i romanen, se Efterskrift s.653. - *in myfreedom, myfancy's (...) my madness's* : (eng.) »i min frihed, min fantasi kabaret, hvor min ungdoms ånd sover begravet under min galskabs [ånd]«. Den Hamlet-lignende tirade er ikke et citat, i det mindste ikke et Shakespeare-citat, men vel Ulfs improvisation. Stavemåden 'burried' for 'buried' er Drachmanns. - *hende gik det (...) gal* : hentydning til den gale prins' kæreste Ophelia i Shakespeares *Hamlet* (ca. 1601). - *Neofyt* : nylig optagen.

52

Gesundheit (...) *rosigen Licht* : Skål, I herrer! »Længe leve Kongen! Lad glæde sig, hvo der ånder deroppe i det rosenrøde lys!« De to sidste sætninger er citat fra balladen »Der Taucher« (1797, Dykkeren), str. 16, af Friedrich Schiller (1759-1805). - *Hs. Højærværdighed* : gejstlig af høj rang, fx biskop, jf. s.71, l.18. - *Bor jeg paa det høje Fjæld* : første 699 ord i sangen »Norges Herlighed« af Johan Nordahl Brun (1745-1816), trykt i dennes *mindre Digte* 1791. - *Lord Byron* : den britiske digter George Gordon Lord Byron (1788-1824), se Efterskrift s.657f. - *Vi flænger vort Hjærte (...)* *Boghandler* : Drachmanns kilde til udtalelsen er ikke identificeret. - *Morituri te salut* [ant]: (lat.) »de, der skal dø, hilser dig«, hilsen til romerkejseren Claudius if. dennes levnedsskildrer Suetonius (ca. 70 - ca.140).

53

Transatlantiker : Atlanterhavsdamper. - *Næseklemme* : lorgnet. - *Kongerevue(s)* : kongelig inspektion af hær el. flåde, med behørig kanonsalut. - *Gige* : violin. - *Faust* : se her og for flg. kommenteringsord om Goethes *Faust*, herunder *Tragediens første Del* (1808), i Efterskrift s.655f. - *parerede* : væddede.

54

O schoöner (...) *fliæsst* : v.2291 (i scenen »Auerbachs Keller in Leipzig«) i Goethes *Faust*, 1.del; det er alle krogæsternes replik, idet de begynder at drikke den vin, Mephistopheles har fremtryllet: »Oh hvilken skøn kilde, der strømmer os i møde.« (Rosenhoffs overs.). - *om vi ikke (...)* *paa Bjærget?* : jf. Jesper Ridefogeds replik i Holbergs *Erasmus Montanus* (opf. ca. 1723, tr. 1731), da han er imponeret af sin bysfælle Per Degns (dårlige) latinkundskaber: »Jo, jo, Monsieur Montanus, vi har sommend ogsaa Folk her paa Bierget«, dvs. den landsby, hvor handlingen foregår (3.akt, 3.se.). - *Uns ist (...)* *Säuen* : v.2293f. (i scenen »Auerbachs Keller«) i Goethes *Faust*, 1.del; fællesreplik sunget af alle krogæsterne: »Åh, hvor har vi det dejligt, som kannibaler, der æder,/ som svin, der mæsker sig i solet!« (Rosenhoffs overs.). - *Nur hütet (...)* *vergiesst* : v.2292 (i scenen »Auerbachs Keller«) i Goethes *Faust*, 1.del; Mephistopheles' replik: »Pas bare på, at I ikke spilder noget!« (Rosenhoffs overs.). - *have hemmelig Omgang med Musen* : være digter i smug; muserne i græsk mytologi var gudinder for kunstarterne. - *Broder i Apollo* : digterbroder el. kunstnerkollega; Apollon er i græsk mytologi bl.a. gud for kunstnerne.

55

Pillespejle : høje spejle anbragt på el. ved vinduespille. - *Gestalt* : skikkelse. - *Mephisto (...)* *Gretchen gleicht* : v.4183f. og v.4187f. (i scenen »Walpurgisnacht«) i Goethes *Faust*, 1.del; Fausts replik: »Mefisto, kan du se den blege, smukke pige derhenne,/ som står ganske alene og lidt for sig selv? (...) Jeg må indrømme, at jeg synes,/ hun ligner den søde Margarete.« (Rosenhoffs overs.). - *Das ist die Zauberei (...)* *Liebchen vor* : v.4199f. (i scenen »Walpurgisnacht«) i Goethes *Faust*, 1.del; Mephistopheles' replik: »Det er jo netop trolddomskunsten, din godtroende tåbe,/ at sådan et fantom forekommer enhver at være hans elskede!« (Rosenhoffs overs.). - *timbre* : (fr.) klangfarve.

700

56

Apparition : fremtoning. - *ville* : nutidsform, se Efterskrift s.682f. - *Diana(s)* : den jomfruelige måne- og jagtgudinde i romersk mytologi, svarende til Artemis i den græske. - *Marsk Stigs Døtre* : jf. folkevisen af dette navn (*Danmarks gamle Folkeviser m.* 146), der handler om de to forældreløse dotres landflygtighed, sorg og død.

57

Tornerose og *Snewittiken* (Snehvide): kvindelige eventyrfigurer fra brødrene Jacob og Wilhelm Grimms *Kinder- und Hausmarchen* (1812-15 og senere). - *Sakuntala* : heltinden i den oldindiske digter Kalidasas skuespil af sm. navn (antagelig 5. årh. e.Kr.); se også n.t. s.627 i Tillæg. - *Pigen i Museskindspelsen* : titelpersonen i »et jydsk Eventyr« i Chr. Molbech: *Udvalgte Eventyr og Fortællinger* (1843 og senere udgaver), i 1873 igen optegnet af Drachmanns korrespondent Evald Tang Kristensen (A. Aarne og S. Thompson: *The Types of the Folk-Tale [Motif Index]* (Helsinki 1928), 870). - *Tegnebog* : lommebog, notesbog. - *Gretchen* : jf. n.t.s.48 og Efterskrift s.656.

58

Sonet : digtform, der som her består af 4+4+3+3 linjer, hvoraf de sidste seks linjer holdes sammen af to rim; tilsvarende gælder ofte de første otte linjer, dog ikke her; til gengæld gentager rimene i Gerhards sonet dem i Ulfs.

59

Probiren (...) Kunst : (ty.) at forsøge er ingen kunst.

1.1.6

60

Folie : baggrund (at brillere på).

61

Bene : (ital.) godt. - *Io non sorw sicuro* : (ital.) det er jeg ikke sikker på. - *Gibser* : person, der laver gibsafstøbninger; eller: stukkator. - *Krigen* : 1864. - *Ily en a* : (fr.) der findes sådanne. - *Agamemnon(s) (...)* *Iphigenia* : Glucks opera *Iphigenie en Aulide* (1774), bearbejdet af Richard Wagner 1846, opførtes på Det Kgl. Teater første gang 1861 og forblev på repertoireet århundredet ud.

62

Soubrette : kammerpige, Pernille-type i (musik)teater. - *frugalt* : beskedent, tarveligt. - *Fräulein (...)* *Dänisch* : (ty.) froken(en) taler vel dansk? - *g'rade (...)* *herabgefallen* : (ty.) ordret: netop faldet op fra himlen. - *Heruntergefallen* : (ty.) faldet ned. - *Lass (...)* *Frdulein* : (ty.) Drop det, min dreng. Enhver fugl synger med sit næb. Ikke sandt, frøken. - *Aurora von Königsmark* : Maria Aurora von Königsmarck (1662-1728), begavet svensk adelsdame, hvis vidtløftige levned i forbindelse med den sachsiske og polske August II og forgæves tilnærmelsesforsøg til hans fjende Karl XII af Sverige har affødt et rigt anekdotisk og litterært materiale. - *habe die Ehre* : (ty.) omtrent: det er mig en ære at træffe Dem. - *Toujours la même* : (fr.) stedse den samme.

63

Sind Sie unrklich (...) *Frdulein?* : (ty.) Er De virkelig ikke wiener, nådige frøken? - *Nee (...)* *Sächse* : (ty., let dialektalt) Næ, jeg er sachser! - *Aber nadirlich (...)* *Schafskopf* : (ty., delvis imiterende dialekt) Ja naturligvis; han er jo nærmest et halvt fæhoved! - *Vn poco infarinato* : (ital.) har snuset til en del forskelligt, forstår sig lidt på det ene og det andet; med en vis kulturel fernis. - *omme il faut* : (fr.) passende.

64

Nuits og Chambertin : fornemme mærker af bourgogne vin. - *Ich bin (...)* *Nase* : (ty.) Jeg er stolt af min røde næse! - *Ach! hären (...)* *aanderes* : (ty., dialektalt) Jamen hør nu! Det er en kedelig en! Syng noget andet!

66

»*Harmoni*« : romantikkens opfattelse af den græske oldtidskultur og skønhedsverden som bestemt ved apollinsk harmoni mødtes i slutn. af 1800-t. af modforestillinger hos bl.a. Nietzsche og følte i hvert fald som udpræget konventionelle. - *voila tout* : (fr.) det er hele sagen. - *Lustig (...)* *leben* : (ty.) Muntert, muntert vil vi leve! - *pereat* : (lat.) lad ham falde (d.e. dødsdom). - *barok* -: bizar-

67

is' ja (...) *Leiche* : (ty., med dialektal udtale) det er jo den afdøde majors lig! søreme, en nydelig mand - et billedskønt lig! - *Habet* : (lat.) han far den/det. - *Jessus (...)* *wild* : (ty.) Gud, nu bliver den mand vild! - *Nur (...)* *anständig* : (ty.) fortsæt bare, men sømmeligt!

68

Etatsraad : se n.t.s.21. - *Bredgade og Kronprinsessegade* : opfattet som hjemsted for overklassen, det højere borgerskab. Se også s.!04f. - *Rangklasserne* : det hierarki af titler (fx etatsråd) til højere embedsmænd og andre, som stats- og kongemagten efter visse regler tildelte. Her altså nogenlunde = samfundsspidsernes rækker. - *Hof- og Statskalenderen* : den årligt udsendte oversigt over statens institutioner, embedsmænd, ordensindehavere m.v. - *Aber schweig (...)* *veraaast* : (ty.) omtrent: Hold dog mund, dit svin [egl. pindsvin]! Hold mund! Du har jo besudlet hele nadveren for mig! - *ligger »krum paa Skjold«* : hentydning til linjen: »Ung Halfdan ligger krum paa Skjold« i str. I af »Frode paa Vifils Ø« i *Oehlenschlägers Helge* (1814). - *mir ganz Wurst* : (ty.) mig ligefedt.

69

Node-Etagére : møbel med hylder til noder. - *Czardas* : vild ungarsk folkedans. - *Rakoczy-Marsch* : ungarsk nationalmarch, bl.a. kendt i bearbejdelser af Franz Liszt og Hector Berlioz.

70

Poco piu tardo : (ital. og mus.) lidt langsommere. - *habe nie (...) verführt* : (ty.) har aldrig forført en jomfru. - *N'en parlons plus* : (fr.) Lad os 702 ikke tale mere derom. - *Bonvivant* : (af fr.) levedmand, - *forlorne Søn* : fortabte søn, jf. lignelsen i Lukas 15, v.11-32.

71

Konferensraad : titel på rangsperson i 2. rangklasse nr. 12. - *Ach, Vater (...) mori* : (ty.) O fader! du er dog en tro kammerat! Kom, gamle, kære fyr! Vi vil på druk! Hvad beha'r? Hvad? Ryster på dit grå hoved og siger halvhøjt: (lat.:) husk, at du skal dø! Den tyske del af Ulfs lange replik er ikke identificeret som citat. - *den, som dør (...)* *Evigt-Kvindelige* : ligesom Faust, se n.t.s.49. - *Reclam-udgave* : billigbog i lommeformat fra forlaget Reclam i Leipzig. - *Hs. Højærværdighed* : jf. n.t.s.52. - *Sjællands Bisp* : den luthersk-evangeliske kirkes førstemand, fra 1854 til sin død 1884 den konservative H.L. Martensen, derpå 1884-95 biskop B.J. Fog. - *Af Jord (...) kommen* : ordene fra Jobs Bog, der bruges i kirkens begravelsesritual. - *Lær mig, o Skov* : Oehlschlägers populære døds- og trøstedigt fra 1813, *Den danske salmebog* (1953) nr. 632. - *Fasankirkegaarden* : uklart, om der sigtes til Solbjerg kirkegård nærmest jernbanen eller Frederiksberg kirkegård med Oehlschlägers og andre notabiliteters grave.

75

Saaledes endte den første puniske Krig : oversættelse af kendt sætning fra flere elementære latinlæsebøger. - *Dumas père's Musketerer* : i *Les Trois Mousquetaires* (1844), den populære historiske roman af den ældre Alexandre Dumas (1803-70). - *Je suis pris par une femme, / cheveux blonds et teint de lait* : (fr.) Jeg er betaget af en kvinde/ med blond hår og mælkehud. Citatet ikke identificeret af udg. - *Prærogativ* : særlig rettighed.

1.1.7

76

gamle Kongevej : en bredere præsentation af kvarteret og dets udvikling besluttede Drachmann at udelade fra begyndelsen af dette kapitel; under titlen »Intermezzo« tryktes det i et tidsskrift ved nytår 1890; se Tillæg.

77

Associé : (af fr.) partner, kompagnon.

78

Real- eller Latinskole : realskole: skole med en kortere og mindre lærd fagkreds, sigtende mod præliminæreksamen. Latinskole: gymnasium, dengang med oldsprogene i sin fagkreds, sigtende mod studentereksamen. - *national* : den tendens i dansk politisk liv i perioden efter 1864 og især 1870, der lagde vægt på det dansk-nationale og så med mistænksomhed på åbenhed over for de europæiske udlande.

80

Fribolig paa Akademiet : som hæderbevisning til fortjenstfulde ældre kunstnere og lærere ved Kunstkademiet på Charlottenborg. - *højre* : 703 se s.643ff. - *det Almene* : det offentlige, samfundsmæssige. - *del følger (...)* *Literaturen* : Siden Georg Brandes i sine 1871-forelæsninger havde talt om selvmorderen Werther (i Goethes roman 1774), og den naturalistiske litteratur havde skildret bl.a. trængte og fortvivlede mennesker, som ville tage deres eget liv, var en af de klerikale anklager mod den moderne litteratur, at den forherligede selvmord.

81

en Studie : skitse; tegning eller maleri efter model, jf. 1.2fn. - *Svippestok* : tynd, bøjelig spadserestok. - *Agat(knap)* : flerfarvet kvartssten. - *Flanør(en)* : lediggænger, der nyder gadelivet, herunder evt. passerende kvindeskønhed. - *Etatsraaden* : se n.t.s.21.

82

det Decente : det ærbare, sømmelige. - *Juno* : fyldig kvindelig skønhed; egl. gudinde for ægteskabet i den romerske mytologi. - *Justitsraad* : titel på rangsperson i 5. klasse nr. 3. - *Physicus* : (af lat.) embedslæge. - *flot* : overlegen, rask på det.

1.1.8

85

Amor og Psyche : i den senromerske roman *Metamorphoses* (i danske oversættelser ofte *Det gyldne æsel*) af Apuleius (ca. 125-180 e.Kr.) er indlagt den mytologiske fortælling om den skønne pige Psyche, der elskes af guden Amor, men mister ham, da hun overtræder hans forbud imod at tænde lys og se - og identificere - sin elsker. Jf. Efterskrift s.660.

86

Skolerne : uddannelsesforløbene for de forskellige billedkunstarter på Akademiet.

88

Cerberus : streng dørvogter; i græsk mytologi navn på den frygtelige hund, der bevogter dødsrigets port. - *my house is my castle* : det engelske udtryk for hævde af privatlivets ukrænkelighed og den private ejendomsret stammer i forskellige versioner fra 1500- og 1600-t.

89

Vallø : Vallø slot syd for Køge, hjemsted for en stiftelse for ugifte adelige damer. - *Geheime* -: betegner et højere trin på rangstigen, således geheime-etatsråd i 2. rangklasse i forh. til etatsråd i 3. rangklasse. - *mon dier* : (fr.) min kære. - *Fra-før-89* : tilhænger af den gamle enevælde og hierarkiske samfundsorden før den store franske revolution 1789.

90

den hvide Fane : eller den hvide lilje: mærke for det før-revolutionære franske kongehus (Bourbon), der genindførtes 1815-30. - *reformert Kirke* : betjener delvis fransk (calvinistisk) menighed. - *Roche fort* : den franske politiske journalist og smædeskribent V.H. de Rochefort (1830-1913), der propagerede for en række forskellige, især 704 nationalistiske bevægelser. - *Voyons* : (fr.) lad os se. - *Thieaterchef* : se Efterskrift s.646 og 652 ang. modelforhold. - *schwerfällig* : (ty.) tung, ubehjælpelig.

91

Stortyrk : den tyrkiske sultan (spøgefuld betegnelse). - *Selvherker* : betegnelse for den russiske zar, dvs. enevældig hersker. - *Lampister* : teaterfunktionærer, der passer belysningen. - *Per-Tot* : uselvstændig og forsagt mand. - *Fürstendiener* : (ty.) fyrstetjener; snob for kongelige. - *den første slesvigske Krig* : 1848-50. - *K. D.* : Kommandør af Dannebrog (ordenen).

92

C'est une partie honteuse : (fr.) Det er en uværdig forbindelse. - *Familiekroniken* : familieannalerne, familiens historie. - *Genesis* : (af gr.) tilblivelseshistorie. - *gaa paa Spisekvarter* : være middagsabonnet på et spisehus el. en restaurant. - *Holmens Kirke* : marinens kirke, opført på Chr. IVs initiativ, i flere etaper (især 1640-42). - *R F P* : forkortelse for (lat.): Regna firmat pietas, gudsfrygt styrker rigerne, Chr. IVs valgsprog, der i denne forkortelse anbragtes på flere af de bygninger, han lod opføre.

93

Tinkturer : farver i flydende form. - *Voksstabler* : (spiralformede) vokslys.

94

Treugadei : se n.t.s.28. - *damasceret* : hærdet og evt. med indlagte sølvel, guldfigurer i stålet. - *den evige Jøde i Gjenboerne* : Jerusalems skomager Ahasverus, der figurerer komisk i Chr. Hostrups sangspil *Gjenboerne* (1844), 1.akt, 9.se. - *tager Reis-auss* : forsvinder, stikker af.

95

mit Wonne : (ty.) med fryd. - *clairobscur* : (af fr.) malerisk fordeling af lys og skygge. - *Halvtinter* : halvfårer; lyse skygninger.

96

Valborgsnat : natten mellem 30. april og 1. maj, der i folketroen var tidspunktet, hvor troldtøj huserede, ikke mindst hekse - jf. også scenen »Walpurgisnacht« i Goethes *Faust*, 1.del (v.3835-4222).

97

Scheideivasser(s) : på tysk = skedevand, salpetersyre.

98

Je suis prit (...) lait : se n.t.s.75.

1.1.9

98

»*Udendørs og Indendørs*« : modellen for Nørager, Otto Borchsenius, redigerede 1880-84 ugebladet *Ude og Hjemme*. Se Efterskrift s.646 og 668f.

99

nomina sunt odiosa : (lat., et tillempet Cicero-citat): anførelse af navne er ikke ønskelig. - *polsk(e) Tiggergang* : betleri; særlig om en selskabsleg, hvor den tiggende indkasserer knips eller kys, som han skal videregive til sin »ægtefælle«.

100

knirk op : blive sat i bevægelse, få liv i. - *Heine!* »Det er den første⁷⁰⁵(...) tillade det« : citatet er de sidste ord i Heinrich Heines prosaarbejde *Die Harzreise* (1824) (tr. 1826 i bd. I af hans *Reisebilder*), jf. Efterskrift s.658. - *Velin* : fint, pergamentlignende papir.

101

Hyp (...) Heste : Lille Claus' råb i H.C. Andersens eventyr »Lille Claus og store Claus« (*Eventyr, fortalte for Børn*, 1835). - *stikkes* : stikke boller på suppe = forme boller med en ske og sætte dem på suppe. - *kommer (...) til Vinden* : egl.: kommer skråt op mod vinden, så man kommer i fart; her nærmest: i (aggressiv?) stemning.

103

Psalmebogen : humoristisk betegnelse for et spil kort. - *Slut med Psalmebogen* : spillet er ude, vi er færdige.

104

ominøse : ildevarslende. - *Schopenhauerianer* : tidens moderne pessimisme påberåbte sig bl.a. den tyske filosof Arthur Schopenhauer (1788-1860). - *Slet Selskab fordærver gode sæder*, if. I.Kor., kap.15, v.33. - *Bredgade (s)* : se n.t.s.68.

105

Danskens (...) Magt : hentydning til sidste strofe af kongesangen, Johs. Ewalds »Kong Christjan« fra hans syngespil *Fiskerne* (1779). - *voluptiøse* : vellystige. - *Slange (...) Adam* : jf. syndefaldsberetningen i 1. Mos., 3.

106

Decorum : (af lat.) det sømmelige. - *dilletterede* : morede, fornøjede. - *ak hvor forandret*: jf. Blichers novelle med denne titel (1828). - *Matroner* : (ældre) gifte koner.

1.1.10

108

springe over Klingen : hugge ned, dræbe.

109

Nihilist : se n.t.s.37. - *værge vort Land* : hentydning til Bj. Bjornsons sang »Jeg vil værge mit land« i hans fortælling *Fiskerjenten* (1868); her: at være nationalt højreorienteret i perioden.

110

Buddene : ved konfirmationen eksamineredes bl.a. i de 10 bud fra 2. Mos., 20. - *Artium ved Universitetet* : artium = studentereksamen; denne aflagdes i ældre tid ved universitetet; 1875 fik kvinder ret til at aflægge studentereksamen og studere ved universitetet. - *prostituere os* : vanære os, gøre os til grin. - *Læseforeningen* : Kvindelig Læseforening, stiftet 1872.

111

foudre : (fr.) lynild, - *som Vorherre (...) klæder* :jf. Matt. kap.6, v.26-30 og Grundtvigs salme »Lille Guds Barn«, *Den danske salmebog* (1953) nr. 35. - »nye« *Mænd* : manuskriptet har »nye Mænd«, anførselstegn om hele ordparret, som vel må forstås som flertals-oversættelse af (lat.) *homo novus* = opkommende, nyrig. - *Waterclosetsystem* : se Efterskrift s.648.

706

1.1.11

115

Ejland : ø. - *skruede (...) Natlampe ivejret* : skruede vægen op, så lampen lyste mere.

117

(Livs-)Maxime : læresætning, formuleret visdomsord.

119

(en) rar (En) : mærkværdig. - *Lyst for (...) Æventyret* : trylleformel i eventyr, bl.a. hos Grimm, hos Sv. Grundtvig og hos Evald Tang Kristensen (»Den røde Ko« i sidstnævntes *Æventyr fra Jylland*, 1881). - *Emancipation* : kvindefrigørelsesbevægelsen markerede sig iøjnefaldende i forskellige retninger i Danmark i 1870erne og 80erne.

120

stukne : broderede.

1.1.12

121

engelsk Kamin : åbenbart en art, hvori der fyres med kul.

122

ikke min Broders Vogter : jf. 1. Mos., kap.4, v.9. - *Hverdagshistorie* : med hentydning til Thomasine Gyllembourgs fortællinger; en af de første, *En Hverdags-Historie* (1828), brugtes både som genrebetegnelse og i hendes anonymiserende angivelse af forfatterskabet i publikationerne som af »Forfatteren til en Hverdags-Historie«.

123

Ironien : vel med hentydning dels til begrebets negative karakter hos Søren Kierkegaard, dels til den målbevidst sarkastiske og satiriske stil hos Viggo Hørup, modellen for red. Bentzen. - *Partiet* : dvs. Venstre. - *de Gamle* : dvs. Højre. - *man begynder (...)frie Tænkning* : dette gjaldt faktisk flere betydelige personligheder som Georg Brandes og Drachmanns fætter Viggo Hørup. - »*Livet (...) indre*« osv .: citat fra Fr. Chr. Sibberns *Psychologie, indledet med alm. Biologie* (1843, 4. udg. 1862), der brugtes ved filosofikum-undervisning og til dels lærtes udenad. Den grundlæggende definition af livet var berømt for sin længde og tunge sætningsfølning.

124

Jerusalems Ødelæggelse : if. Jesu spådomme, fx Matt., kap.24, og byens faktiske ødelæggelse under romerkejseren Titus 70 e.Kr. - *Hamborgblaat* : d.s.s. mineralblåt, en blandet, lys blå farve. - *Shakspeare* : alm. stavemåde i 1800-t. og åbenbart Drachmanns foretrukne; de steder, romanen har Shakespeare med e midti, skyldes sætteren. - *Basta cosi* : (ital.) så er det nok. - *Flakon(er)* : lugteflaske el. her snarest lille glasel, porcelænsflaske med fx cognac.

125

Boulevard des Italiens : gade med modebutikker i Paris. - *Cirkelslaget* : cirkellinjen, cirkelfiguren. - *Amadis af Gallien* : titelhelten i en udbredt 707 portugisisk ridderroman fra o. 1500, bl.a, kendt som Don Quixotes forbillede i Cervantes' parodiroman 1605.

126

Vogt Dig : det udråb, hvormed Klint og et kor med komisk virkning skræmmer Løjtnant von Buddinge i Chr. Hostrups sangspil *Gjenboerne* (1844), 2.akt, 11.sc. - *spids (, min Frue)* : spydig. - *Truvéren* : af fr. *trouvère*, svarende til provençalsk: *troubadour*. - (*forlanger*) *Satisfaktion* : æresoprejsning, især ved duel. - *Grog* : drik af rom el. cognac plus varmt vand. - *Bislag* : lille verandaagtig udbygning ved indgangen til et hus. - *spanskgrønt* : stærkt grøn farve af kobber, irgrønt.

127

var »festgeknejt« : sad fast på hotellet, fordi han var ude afstand til at betale. - *Kreuzer* : østrigsk småmønt; 100 Kreuzer = 1 gylden, jf. s.129, l.25.

128

Weiter : (ty.) videre. - *Bierfidlere* : musikanter (i ølstue el.lign.). - *Gretchen* : typen på den unge pige som i Goethes *Faust*, se Efterskrift s.656. - *flere (...) mellem Himmel og Jord, end osv* .: udtrykket fra Shakespeares *Hamlet* (ca. 1601), 1.akt, 5.se., v.166. - *le vent (...) fou* : (fr.) vinden, der går gennem bjergene, vil gøre mig gal. Citat fra Victor Hugos digt »Guitare« fra samlingen *Les Rayons et les Ombres* (1840).

129

lægge Vind paa : tilstræbe. - *Hverdagshistorie* : se n.t.s.122.

130

ville vi : se Efterskrift s.682f. - *Verveine (...)* - *Water* : parfume af jernurt (verbena). - *Parfum (...)*

rafraîchissant : (fr.) blid, styrkende, forfriskende parfume.

131

Aften-Berlinger : avisen *Berlingske Tidende* udkom i perioden med en morgen- og en aftenudgave. - *Romanen deri* : føljetonen. - *Overformynderiet* : statsinstitution 1869-1981, der bestyrede umyndiges midler. - *Heinrich der Vogler* : tysk konge 876-936; Vogler = fuglefænger.

132

O sancta simplicitas : (lat.) o hellige enfold. - *elysæiske Marker* : udtrykket, der betegner det paradisiske land for døde heroer i græsk mytologi, spiller her måske på den parisiske boulevard Champs Elysées og sikkert på Ediths frederiksbergske »Elysium«. - *mais enfin* : (fr.) nuvel.

1.1.13

133

Satin-Velours : atlaskagtig fløj, jf. n.t.s.135. - *ere* : jf. Efterskrift s.682f.

134

Kjole : langskødet jakke.

135

Atlask : glinsende (silke)tøj af særlig vævning. - *Overhøring (...) Konfirmation* : jf. n.t.s.110. - *lykkelig (...)* *Øjeblikket* : jf. den eftertragtede, umulige og dog opnåede tilstand for Goethes Faust (i den såkaldte Pagtscene: »Studierzimmer«, v. 1699ff. i *Faust, I* :) »Werd' ich zum 708 Augenblicke sagen:/ Verweile doch! du bist so schön!« osv.: »Hvis jeg siger til øjeblikket:/ Bliv dog, du er så skøn« (Rosenhoffs øvers.); sml. *Faust, II*, v.11.585f.

136

Wagnersk : den tyske komponist og digter Richard Wagner (1813-83) var især ved sine operaer, der også opførtes i København, det store aktuelle navn i musikken. - *Margarita* : jf. Fausts Margarete = Gretchen, og *Henrik* : jf. fornavnet på Goethes Faust: Heinrich. - *Boudoir* : (af fr.) en kvindes gemak.

137

Approche : (fr.) kom nærmere, også som kommando til hund. - *Tusind og en Nat* : den arabiske eventyrsamling, kendt i Europa fra beg. af 1700-t. og flere gange oversat fra fransk til dansk.

138

KatzEnjammer : (af ty.) tømmermænd. - *Slet* : på slaget, præcist. - *Malefikant* : (jur.) forbryder. - *Fiat justitia* : (lat.) lad retten ske fyldest.

141

Chok(ket) : rytteriangreb.

143

Mønningen : her vel: murryggen.

1.1.14

144

lader (...) ligge links : (af ty.) tager ikke hensyn til, negligerer.

145

Schopenhauer : se n.t.s. 104.

146

lægge Torpedoen (...) Ibsen : sidste linje af Henrik Ibsens digt »Til min ven revolutionstaleren!« i *Digte* 1871 lyder: »Jeg lægger med lyst torpédo under Arken.« - *Ibsen* : havde i flere skuespil, bl.a. *Et dukkehjem* (1878) og *Gengangere* (1881) givet provokerende belysning af kønsforhold, ægteskab m.v. - *St. Paulus (...)* *gifte Jer* : i 1.Kor., kap.7, v.1-9. - *har in mente* : har (lat. :) i erindring, tænker på. - *Ivil fortryde (...)* *eller ikke* : jf. et af diapsalmata i Første Del af *Enten-Eller*, Søren Kierkegaards tobindsværk fra 1843; i *Skrifter*, V (1997), s.47. - *Julie og Romeo* : i Shakespeares kærlighedstragedie *Romeo and Juliet* (ca. 1595).

147

Borgerfejden : striden mellem de to partier i Verona er en forhindring for Romeos og Julies forbindelse, da deres familier er på hver sin side. Ulf hentyder her snarest til striden i 1870erne mellem Georg Brandes-modstandere og -tilhængere. - *Sværmere* : raketter.

148

Heine : den tyske lyriker og prosaist Heinrich Heine (1797-1856), se også Efterskrift s.658. - *Wer zum ersten (...) sterbe* : digt nr. 63 i afdelingen »Die Heimkehr« (1823-24), optaget i *Buch der Lieder* 1827: »Den, der elsker første Gang,/ omend forgæves, er en Gud;/ men hvem der for anden Gang/ forgæves elsker, er en Nar. // Jeg, en saadan Nar, jeg elsker/ atter uden selv at elskes!/ Maane, Sol og alle
709

St

jerner/ lér, og jeg lér med - og dør.« (Poul Sørensens overs.). - *Barbe-bleu* [e]: (fr.) Blåskæg, kendt fra et eventyr af Ch. Perrault 1697; Blåskæg lod sine hustruer henrette, når de formastede sig til at kigge ind i hans hemmelige kammer. - *Henrik den Ottende* : (1491-1547), engelsk konge fra 1509, populært kendt for sine talrige ægteskaber, der i et par tilfælde endtes med, at han lod hustruen henrette.